

KONFERENSIYA

“JIZZAX VILOYATI IJTIMOIIY-IQTISODIY
RIVOJLANISHINING ASOSIY
YO’NALISHLARI: MUAMMO VA YECHIMLAR”

RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI

2025-yil 21 noyabr

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY
UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI**

**JIZZAX VILOYATI IJTIMOIIY-IQTISODIIY
RIVOJLANISHINING ASOSIIY YO‘NALISHLARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
*mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari
to‘plami*
(2025-yil 21-22-noyabr)

JIZZAX-2025

Jizzax viloyati ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining asosiy yo‘nalishlari: muammo va yechimlar. Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami – Jizzax: O‘zMU Jizzax filiali Iqtisodiyot va turizm kafedrası, 2025-yil 21-22-noyabr. 557-bet.

Respublika miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari sohasidagi innovatsion tadqiqotlar aks etgan.

Globalashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur‘atlar bilan rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e‘tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarni qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma‘ruza tezislari to‘plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo‘nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o‘qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas‘ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M.

Tahrir hay‘ati a‘zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), prof. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d.(PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dots. Alibayev S.X., t.f.f.d.(PhD), dots. Abdumalikov A.A, p.f.f.d.(PhD) Hafizov E.A., f.f.f.d.(PhD), dots. Sindorov L.K., t.f.f.d.(PhD), dots. Nasirov B.U., b.f.f.d. (PhD) O‘ralov A.I., p.f.n., dots. Aliqulov S.T., t.f.f.d.(PhD) Kuvandikov J.T., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Sharipova S.F., Jo‘rayev M.M.

Mazkur to‘plamga kiritilgan ma‘ruza tezislarning mazmuni, undagi statistik ma‘lumotlar va me‘yoriy hujjatlarning to‘g‘riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o‘zlari mas‘uldirlar.

jarayonlarida samaradorlikni oshirishga imkon beradi. O‘zbekistonda raqamli buxgalteriya tizimlarini joriy etish jarayoni bosqichma-bosqich olib borilishi lozim. Bu orqali korxonalar o‘z xodimlarini yangi texnologiyalarga moslashtirish, moliyaviy hisobotlarni tez va ishonchli shaklda tayyorlash imkoniga ega bo‘ladi. Shuningdek, sun‘iy intellekt va raqamli buxgalteriya sohasidagi yangi texnologiyalarni kuzatib borish va tizimlarni yangilab turish orqali, O‘zbekiston buxgalteriya hisobi tizimi zamonaviy talablar va xalqaro standartlarga moslashadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentyabrdagi “O‘zbekiston-2030 strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-158-son Farmoni
2. Karimov X., Qodirov D., Jo‘rayev Sh. (2022). Raqamli iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobining rivojlanishlari. Toshkent moliya institute ilmiy jurnali.
3. Tursunova M. (2021). Sun‘iy intellect va moliyaviy hisobotlarning raqamlashtirilishi. O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi nashriyoti.
4. Abdullayev N. va boshqalar (2023). Buxgalteriya hisobida innovatsion texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi. “Innovatsion iqtisodiyot” jurnali.
5. McCarthy, J. (1956). Proposal for the Dartmouth Summer Research Project on Artificial Intelligence. Dartmouth College.
6. Kokina, J., & Davenport, T. H. (2017). AI in accounting. Journal of Emerging Technologies in Accounting.
7. Appelbaum, D., Kogan, A., & Vasarhelyi, M. A. (2017). Big data and analytics in auditing. Auditing: A Journal of Practice & Theory.
8. <https://cyberleninka.ru>

MEHNAT BOZORI MODERNIZATSIYASI VA BANDLIK SIYOSATI

Ergasheva Nafisa

Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali Iqtisodiyot va turizm kafedrasi o‘qituvchisi

Xatamova Shohista

O‘zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali talabasi

Annotatsiya: Zamonaviy dunyoda tez sur‘atlar bilan sodir bo‘layotgan texnologik o‘zgarishlar, globalizatsiya va demografik siljishlar har bir mamlakatning mehnat bozoriga chuqur ta’sir ko‘rsatmoqda. Ushbu maqola mazkur sharoitda mehnat bozorini modernizatsiya qilish va samarali bandlik siyosatini shakllantirishda duch keladigan asosiy muammolarni o‘rganadi hamda ularning yechimlarini taklif qiladi.

Kalit so‘zlar: Mehnat bozori, Bandlik, Modernizatsiya, Ishsizlik, Mehnat munosabatlari, Iqtisodiy rivojlanish.

Annotation: in the modern world, everything happens with fast pictures. Ongoing technological changes, globalization, and demographic shifts are having a profound impact on the labor market of every country. This article examines the main challenges focused in modernizing the labor market and developing effective employment policies in these conditions, and proposes solutions to them.

Keywords: Labor market, Employment, Modernization, Unemployment, Labor relation, Economic development.

Iqtisodiy o‘rta o‘rta sishning barqarorligi, aholi farovonligi va ijtimoiy barqarorlik ko‘p jihatdan mehnat bozori samaradorligi va bandlik siyosatining qanchalik rivojlanganligiga bog‘liq. Global raqobat, raqamlashtirish va migratsiya jarayonlari kuchaygan bir sharoitda mehnat bozorini modernizatsiya qilish har bir davlat uchun strategik vazifaga aylanmoqda. O‘zbekistonda har yili mehnat bozoriga qariyb 600–700 ming nafar yosh kirib keladi, bu esa ish o‘rinlari yaratish va bandlik siyosatini yanada samarali tashkil etishni talab qiladi. Ana shu jarayonlar mazkur mavzuning dolzarbligini belgilaydi.

Malaka mos kelmasligi (skills mismatch)

Hozirgi kunda ish beruvchilar talab qilayotgan kasb va ko‘nikmalar bilan ta‘lim muassasalari tayyorlayotgan kadrlar o‘rtasida sezilarli nomutanosiblik mavjud. Masalan, 2023-yil yakunlariga ko‘ra, IT, logistika va xizmat ko‘rsatish sohalarida 60% gacha korxonalar malakali kadr topishda qiyinchilikka duch kelgan. Aksincha, iqtisodiyotda talab past bo‘lgan yo‘nalishlarda mutaxassislar ortiqcha bo‘lib qolgan.

Bu holat nafaqat ishsizlikni oshiradi, balki mehnat unumdorligini ham pasaytiradi. Zero, malakasi bo‘lmagan yoki mos kelmaydigan kadrlar bilan ishlab chiqarish jarayoni samarali bo‘lolmaydi.

Norasmiy bandlikning yuqori ulushi

Norasmiy sektorda ishlovchilar ulushi O‘zbekistonda 2022–2023 yillarda 45–48% atrofida bo‘ldi. Bu shuni anglatadiki, mehnatkashlarning yarmidan ko‘pi ijtimoiy sug‘urta, pensiya jamg‘armasi, mehnat shartnomasi kabi asosiy kafolatlardan chetda qolmoqda. Natijada, ular iqtisodiy inqiroz yoki sog‘lig‘ini yo‘qotish kabi holatlarda himoyasiz qolishadi.

Norasmiy bandlikning yuqori bo‘lishiga ikkita asosiy omil ta‘sir qiladi:

kichik biznes va yakka tartibdagi tadbirkorlar uchun rasmiylashtirish jarayonlarining murakkabligi;

soliq yukining kichik korxonalar uchun nisbatan yuqoriligi.

Yoshlar va ayollar bandligidagi nomutanosiblik

Yoshlar ishsizligi umumiy ishsizlik darajasidan yuqori bo‘lib, ba‘zi hududlarda 15–20% gacha yetadi. Ayollar bandligi esa ko‘plab hududlarda 35–40% atrofida qolmoqda. Qishloq joylarda esa mehnat ko‘rsatkichlari yanada past. Bu esa iqtisodiy resurslarning to‘liq ishga solinmayotganini ko‘rsatadi.

Mehnat migratsiyasining kuchayishi

Har yili qariyb 2 millionga yaqin fuqarolar chet davlatlarda mehnat faoliyati bilan shug‘ullanmoqda. Bu bir tomondan pul o‘tkazmalarining oshishiga xizmat

qilsa-da, boshqa tomondan malakali ishchi kuchining ichki bozor uchun yetishmasligiga olib keladi. Migrantlar qaytganda ularning ko‘nikmalarini iqtisodiyotga integratsiya qilishning yetarli mexanizmlari yo‘q.

Mehnat bozorini modernizatsiya qilish zarurati

Mehnat bozori nafaqat ishga joylashtirish tizimi, balki iqtisodiyotning texnologik rivoji bilan bevosita bog‘liq sektor hisoblanadi. So‘nggi o‘n yillikda dunyo iqtisodiyotida "ko‘nikmalar inqirozi" kuzatilmoqda: ya‘ni, texnologiyalar tez rivojlanmoqda, ammo inson resurslari ularning ortidan ulgurmayapti. Shu bois O‘zbekistonda ham mehnat bozorini modernizatsiya qilish uch asosiy omil bilan belgilanadi:

Raqamli iqtisodiyotning kengayishi – yangi kasblar, yangi modeldagi ish o‘rinlari paydo bo‘lmoqda.

Globallashuv – raqobatning kuchayishi yuqori malakali kadrlarni talab qilmoqda.

Demografik bosim – yoshlar ulushi yuqori bo‘lgani sababli mehnat bozoriga doimiy yuklama mavjud.

Bandlik siyosatini takomillashtirish bo‘yicha yechimlar

Ta‘lim tizimini mehnat bozoriga moslashtirish

Kasb-hunar maktablarida dual ta‘lim tizimini joriy qilish (ya‘ni, o‘qish davomida amaliy ishlab chiqarish bilan bog‘lash).

IT, raqamli texnologiyalar, muhandislik kabi yuqori talabga ega sohalar bo‘yicha tezkor qayta tayyorlash dasturlarini kengaytirish.

Hayot davomida o‘qish (lifelong learning) madaniyatini shakllantirish.

Bu chora-tadbirlar orqali malaka mos kelmasligini kamaytirish va mehnat unumdorligini oshirish mumkin.

Norasmiy bandlikni qisqartirish

Soliq stavkalarini differensiallashtirish orqali kichik biznes uchun qulay sharoit yaratish.

Rasmiy mehnat shartnomalarini tuzishni rag‘batlantiruvchi mexanizmlar joriy qilish (subsidiyalar, imtiyozlar).

Kunlik va mavsumiy ishlarda elektron shartnoma platformalarini yo‘lga qo‘yish.

Buning natijasida ijtimoiy himoya kengayadi, davlat byudjeti tushumlari oshadi.

Faol bandlik dasturlarini kuchaytirish

Yangi ish o‘rinlari yaratishga qaratilgan startaplar, kichik ishlab chiqarish zonalariga grantlar ajratish.

Yoshlar uchun “birinchi ish o‘rni” dasturlarini kengaytirish.

Mehnat migratsiyasidan qaytganlarni moddiy va psixologik qo‘llab-quvvatlash.

Raqamli mehnat bozorini shakllantirish

Yagona elektron bandlik platformasi orqali ish beruvchilar va ishchilar o‘rtasidagi muloqotni soddalashtirish.

Sun‘iy intellekt asosida kasblar prognozi tizimini ishlab chiqish, ya‘ni kelajakda qaysi sohalarida ishchi kuchiga talab oshishini oldindan aniqlash.

Masofaviy bandlik va frilans iqtisodiyotini rivojlantirish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Saitov S. O‘zbekistonning butun jahon savdo tashkilotiga a‘zo bo‘lishining iqtisodiy ahamiyati //International Journal of scientific and Applied Research. – 2024. – T. 1. – №. 2. – C. 337-344.
2. Xaydarov B. Ta’lim tizimida budget mablag‘larining maqsadli sarflanishi nazorati //YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT. – 2024. – T. 2. – №. 12.
3. Saitov S., Tuychieva N. Main factors affecting economic growth in the country and their dynamics //Science technology&Digital finance. – 2023. – T. 1. – №. 4. – C. 53-64.
4. Хайдаров Б., Туйчиева Н. Инновационные методы обучения информатике и образовательной робототехнике //Информатика и инженерные технологии. – 2023. – Т. 1. – №. 1. – С. 200-204.
5. Tuychieva N., Saitov S. Bank resources in the modernization of the economy //Science technology&Digital finance. – 2023. – T. 1. – №. 4. – C. 41-52.
6. Xaydarov B. RIVOJLANGAN DAVLATLARDA ICHKI AUDIT VA UNI IQTISODIYOTIDA QO‘LLASH IMKONIYATLARI //Science technology&Digital finance. – 2023. – T. 1. – №. 3. – C. 87-97.
7. Saitov S., Karimqulova O. O‘ZBEKISTON RAQAMLI IQTISODIYOTIDA BANKLARNING ROLI //International Journal of scientific and Applied Research. – 2024. – T. 1. – №. 2. – C. 132-138.
8. Khaydarov B., Tuychieva N. INNOVATIVE TEACHING METHODS FOR COMPUTER SCIENCE AND EDUCATIONAL ROBOTICS //Science technology&Digital finance. – 2023. – T. 1. – №. 2. – C. 14-19.
9. Saitov S., To‘rabekov O. O‘ZBEKISTONNING JAHON BOZORIGA KIRIB BORISHDAGI MUAMMOLARI //International Journal of scientific and Applied Research. – 2024. – T. 1. – №. 2. – C. 238-245.

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDA SAYYOHLARNING RUHIY TIPLARIGA QARAB MARKETING STRATEGIYASI

To‘ychiyeva Nodira G‘ulom qizi

O‘zMU Jizzax filiali “Iqtisodiyot va turizm”

kafedrasi o‘qituvchisi

To‘rayeva Aziza, Qodirova Nilufar

O‘zMU Jizzax filiali talabalari

Annotatsiya: Mazkur tezisdagi sayyohlarning ruhiy (psixografik) tiplari va ularning hayotiy davrlariga qarab marketing strategiyalarini moslashtirish masalasi tahlil qilinadi. Tadqiqotda turizm marketingida individual yondashuvning ahamiyati hamda iste’molchilarning shaxsiy xususiyatlari, qadriyatlari va ehtiyojlari asosida segmentatsiya qilish zarurligi asoslab beriladi. Hayotiy davr kontseptsiyasi